

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2021.03.09 UFV 2020/2768

Kulturdepartementet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Dimitrios Iordanoglou

Telefon:
070-167 94 15

www.uu.se

dimitrios.iordanoglou@uadm.uu.se

Beredning med:
Kanslichef Johan Lundborg
Professor Rogier Blokland
Docent Satu Gröndahl
Universitetslektor Torbjörn Söder

Förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken (Ku2020/01895)

Beslut

Härmed beslutas
- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Bifogat yttrande har utarbetats av professor Rogier Blokland, docent Satu Gröndahl och universitetslektor Torbjörn Söder, samtliga vid institutionen för moderna språk.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av prorektor Coco Norén och universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Dimitrios Iordanoglou. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Jacob Färnert.

Anders Hagfeldt

Dimitrios Iordanoglou

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2021.03.09 UFV 2020/2768

Kulturdepartementet

Förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken (Ku2020/01895)

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Dimitrios Iordanoglou

Telefon:
070-1679415

www.uu.se

dimitrios.iordanoglou@uadm.uu.se

Uppsala universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss.

Sammanfattning

Sametinget har fått i uppdrag av regeringen att utarbeta ett handlingsprogram för bevarandet av de samiska språken. Bakgrunden är regeringsskrivelsen *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* (skr. 2017/18:282), där långsiktiga och samlade åtgärder för bevarandet av de nationella minoritetsspråken förespråkas. Skrivelsen har i sin tur bakgrund i *Ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter* samt *Europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk*. I dokumenten framhålls att varje minoritet och varje språk ska behandlas i enlighet med vad minoriteten önskar och i enlighet med de behov som är nödvändiga för att skydda och främja minoritetsspråken. Sametinget tar också utgångspunkt i artikel 13 i FN:s *Urfolksdeklaration* där det fastslås att urfolk har rätt att återuppliva, använda, utveckla och till kommande generationer förmedla sitt språk. Handlingsprogrammet har som utgångspunkt livets olika skeden och specificerar förslag på åtgärder utifrån dessa. Nämnvärt är att Sametinget föreslår att en särskild lag ska stiftas som ska säkerställa samernas språkliga rättigheter och som ska ersätta de lagar där de regleras idag.

UPPSALA
UNIVERSITET

Övergripande synpunkter

Handlingsprogrammet i sin helhet framstår som konkret och målinriktat. Det är positivt att hänsyn tas till att de olika samiska språken i Sverige har olika förutsättningar och delvis olika behov av stöd. Det är också positivt att man för samiskans del eftersträvar samma språkliga rättigheter i Sverige som i Finland och Norge. Samarbetet mellan representanter för de samiska språken i Finland, Norge och Sverige bör också fördjupas. Det ter sig konsekvent att handlingsprogrammet tar hänsyn till den kritik som kommit från EU. Det är också bra att handlingsprogrammet riktar sig till språkbevarande och språkrevitalisering i livets olika skeden.

Specifika synpunkter

Ett genomförande av förslaget att ratificera den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk (Språkstadgan) i nivå med Finland och Norge (s. 22) skulle säkerligen stärka de samiska språkens ställning i Sverige. Skälen som anförs framstår som väl underbyggda. Möjligen skulle punkten ”Att åtagandena korrelerar med språkforskning och beprövad erfarenhet och inte sätter begränsningar i detta avseende” kunna formuleras tydligare.

Förslaget om en särskild lag som säkerställer urfolket samernas språkliga rättigheter (s. 23) är intressant och bör noga övervägas. Ett argument för en särskild lag är att den skulle möjliggöra ett likställande av samernas språkrättsliga status inom Norden och ett annat att samerna som urfolk har särskilda rättigheter. Ett argument mot en sådan lösning är att minoritetsspråkspolitiken i Sverige riskerar att bli mer splittrad, och att frågor som berör talare av flera minoritetsspråk riskerar att få mindre genomslag i samhällsdebatten.

I samband med den kartläggning av de samiska språken som efterfrågas (s. 25), bör också undersökas i vilken mån samiska används av personer som inte definierar sig som same.

Sametinget föreslår att samiska språkcentrum etableras i Kiruna och Jokkmokk (s. 27). Etableringen på dessa orter skulle komplettera de språkcentrum som redan finns i Östersund och Tärnaby på ett intressant sätt. Östersund ligger i sydsamiskt område och Tärnaby tangerar både syd- och umesamiskt område. Med Kiruna och Jokkmokk skulle nya centrum etableras också i nord- (Kiruna) och lulesamiskt (Jokkmokk) område.

UPPSALA
UNIVERSITET

Frågan om språkcentrum är också intimt förknippad med förslaget på inrättande av språkresurscentrum på kommunal eller regional nivå (s. 28). Det framhålls att samiskan är lokal och att det därför behövs språkresurscentrum på kommunal och regional nivå. I texten nämns att dessa centrum ska etableras på lokalt initiativ men det skulle behövas ett förtydligande hur dessa språkresurscentrum förhåller sig till de samiska språkcentrumen. Kommer de senare att fungera som stöd för de förra? Man bör också överväga att ändra benämningen *språkresurscentrum* då det annars finns en risk att dessa centrum sammanblandas med språkcentrum.

Förslaget att inrätta särskilda statliga ramavtal för översättning till och från de samiska språken (s. 29) är ett konkret förslag på en åtgärd som skulle ha en stärkande effekt för de samiska språken. Åtgärden skulle möjliggöra att fler översättare skulle kunna ägna sig professionellt åt översättning vilket långsiktigt skulle ge fler och bättre översättningar. Denna åtgärd hänger också samman med arbetet med normering och samisk språkteknologi (s. 31).

Åtgärden att anpassa språkteknologi för samiska språk (s. 30) framstår som strategiskt viktig. Ett arbete med detta bör initieras i Sverige, men det är också gynnsamt att söka samarbete med andra institutioner i Norge och Finland, t.ex. Giellatekno vid Tromsø universitet.

När det gäller samiskundervisningen i Uppsala (s. 58) behövs ett förtydligande. Alla kurser ges via distansundervisning på halvfart vid Institutionen för moderna språk. Nordsamiska undervisas på A, B och C-nivå, där A-nivån är nybörjarnivån. Alla kurser i nordsamiska startar på höstterminen och sträcker sig också över vårterminen. Kurser i sydsamiska ges på motsvarande sätt, med den skillnaden att kurserna är periodiserade. Sydsamiska A startar vartannat år, sydsamiska B ges året därpå och sydsamiska C ges året efter sydsamiska B. För närvarande kan man vid Uppsala universitet inte ta en kandidatexamen i samiska, men samiska kan ingå i en kandidatexamen i ett annat ämne. På avancerad nivå kan man, inom ramen för finsk-ugriska språk, ta en masterexamen med samisk inriktning. Det finns också möjlighet att genomgå forskarutbildning med samisk inriktning. För närvarande finns två doktorander med samiska ämnen.

Att utveckla samarbetet kring samiska läromedel mellan Sverige, Norge och Finland framstår, inte minst i närtid, som en effektiv åtgärd för att tillgängliggöra samiska läromedel. Även

UPPSALA
UNIVERSITET

internetresurser, t.ex. *oahpa.no*, skulle kunna inbegripas i en sådan åtgärd.

Beträffande befrämjande av samisk litteratur och läsande finns det många bra och praktiska förslag i förhandlingsplanen (se s. 82f). En relativt nyutkommen rapport om befrämjande av samisk litteratur, *A writing hand reaches further – ”Čállı giehta ollá guhkás”*. Recommendations for the improvement of the Sámi literary field (se Domokos 2018), kan nämnas som intressant källa i sammanhanget. Rapporten innehåller förutom en beskrivning av det samiska litterära fältet, intervjuer med centrala aktörer och förslag om hur den samiska litteraturen kan befrämjas (översättningsarbete, publiceringskanaler, samarbete, gemensamma litteraturprojekt etc.). Rapporten är sammanställd i samarbete med samiska litteraturvetare och lingvister. Rapportens resultat torde kunna användas som källa i fortsatt arbete med revitalisering av samisk litteratur i Sverige.

Det vore önskvärt om kostnadsberäkningen i kapitlet Konsekvensbeskrivning och kostnadsberäkning (s. 93f) kunde göras mer överskådlig, förslagsvis i en tabell.

Formalia

På sidan 25 avslutas meningen ”Arbetet med ortnamn är ett viktigt revitaliseringsverktyg som bidrar till att synliggöra de samiska språken” med två punkter.

På sidan 29 förekommer “svenska spåret”, det ska vara “svenska språket”

På samma sida: Meningen som börjar med “Utvecklingen verkar vara sådan[...].” tycks sakna ett “att”.

På sidan 41 fotnot 26 bör “sámi árbevorilas bajásgeassin” vara “sámi árbevirolaš bajásgeassin”.

På sidan 57 bör “árbediehto” ändras till “árbediehtu”.

På sidan 79 fotnot 46 bör ”land Konstaterades” ändras till ”land, konstaterades”.

Källa

Domokos, Johanna 2018: *A writing hand reaches further – ”Čállı giehta ollá guhkás”*. Recommendations for the improvement of the Sámi literary field. Culture for All Service/

UPPSALA
UNIVERSITET

Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. Helsinki.
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/research_and_reports/writing_hand_reaches_further_verkko.pdf